

Бібліотечна довідка

СВЯТО НОВОГО РОКУ

ЗМІСТ

Стор.

1. Історія свята.....	2
2. Як святкують Новий рік у різних країнах.....	3
3. Новорічні прикмети.....	5
4. Вірші про зиму.....	6
5. Ключові слова.....	7

1. Історія свята

Новий рік — одне з найдавніших і найпопулярніших календарних свят. Це, мабуть, єдина подія, яку протягом століть щорічно відзначають у всіх країнах і на всіх континентах, яку знають, люблять і яку з нетерпінням чекають люди, різні у своїх етнонаціональних традиціях і релігійних переконаннях.

Незважаючи на те, що Новий рік — одне з небагатьох свят, що об'єднує все людство, за всіх часів у різних народів існували й існують свої традиції зустрічі Нового року та своя святкова атрибутика.

В Україні традиція новорічного святкування має особливо непросту та тривалу історію: наші прадіди у різний час святкували новий рік і в березні, і у вересні, і у січні — та й тепер 2 рази.

Традиції новорічного святкування

Серед українського селянства аж до початку ХХ ст. зберігалися новорічні традиції змішаного язичницько-християнського походження. Новорічні свята вважалися чарівним часом, коли пробуджувалася й ставала небезпечною всіяка нечиста сила. Вірили, що на святках присутні душі померлих родичів, яких також боялися і намагалися умилостивити. *Побутувало уявлення про те, що у новорічну ніч відкривається небо і в Бога можна попросити що завгодно.* До цієї ночі, як і до свята Івана Купала, приурочені перекази про палаючі гроші та скарби. Дуже довго жила віра в те, що характер новорічного свята впливає на долю всього року. На цьому ґрунті сформувалися звичаї, обряди, забобони та обмеження, в яких яскраво відбився світогляд хлібороба, його невпевненість у завтрашньому дні, страх перед стихійними силами природи.

Традиційна новорічна обрядовість українців — це ціла низка зимових свят, серед яких виділяється період дванадцятиденна з кульмінаційними точками 25 грудня (Різдво), 1 січня (Новий рік) і 6 січня (Хрещення) за старим стилем. Навколо цих дат церковного та громадянського календаря протягом віків склався надзвичайно багатий комплекс звичаєвості. Останній день старого і перший день нового року українці відзначали як свята Меланки (Маланки) і Василя.

На відміну від Різдва і Хрещення, ці дні не мали важливого значення в релігійному календарі, тому в їхній обрядовості майже не помітно церковних мотивів.

Вечір 31 грудня називали щедрим, або багатим, до нього готували багатий святковий стіл. Тоді ж вдавалися до різноманітних магічних

ригитуалів. Наприклад, господар підходив з сокирою до дерева, звертаючись до нього: «Як уродиш — не зрубаю, як не вродиш — зрубаю» — і тричі легенько торкався сокирою стовбура. Наслідком цих дій мав бути рясний урожай фруктів. Щоб улітку позбутися гусені, тричі оббігали садок босоніж тощо.

Побутували численні новорічні прикмети й ворожіння. На Полтавщині у новорічну ніч дивилися на хмари: якщо вони йшли з півдня, вірили, що буде врожай на ярину, якщо з півночі — на озимину.

Тієї ж ночі намагалися дізнатися, які зернові будуть найбільш урожайними наступного року. Для цього надворі лишали пучечки пшениці, жита, ячменю, вівса та ін. Вважалося, що краще вродить та культура, на яку впав іній. Яскраво ігровий характер мали ворожіння про шлюб.

Специфічними складовими традиційного українського новоріччя були **величальні обходи й поздоровлення** (щедрування, засівання), ритуальний обмін вечерею, обряди та ігри з масками («Маланка», «Коза») та ін. Деякі з них широко побутують й донині.

В Україні **традиційним святковим символом на Новий рік** тривалий час була не зелена ялинка, а «**дідух**». Виготовляли його з кулів або з першого зажинкового снопа. Кільканадцять пучків, окремо обплетених соломинками, ув'язували в пишний вінок. Знизу робили розгалуження, щоб «дідух» міг стояти. Верхівка новорічного вінка нагадувала конусоподібний сніп з колоссям. Гілки «дідуха» — за них правили зібрані до купи пучки, що зверху відповідно розгалужувались, — обрамлювали кольоровими стрічками, паперовими чи засушеними квітами, кожен на свій смак. У світлиці його ставили напередодні багатой куті. Свою обрядову роль він виконував протягом усіх різдвяних свят. Дідух символізував спільного предка.

Джерело: <http://traditions.in.ua/sviatkovyi-kalendar/zymovyi-tsykl/281-1-->

2. Як святкують Новий рік у різних країнах

Найпершими — на 10 годин раніше за нас — зустрічають Новий рік *мешканці Чукотки*. Між двома островами, які знаходяться на Півночі, — Ратманова і Крузенштерна 4 лише 4 км. Та саме тут проходить міжнародна лінія зміни дат. Тому на Крузенштерна Новий рік зустрічають на добу раніше.

У *Китаї, Кореї, Японії* раніше користувалися місячним календарем. Тому свята випадали у різні місяці року.

У *Стародавньому Єгипті*, наприклад, Новий рік святкували на початку літа, коли розливалася річка Ніл.

У *Стародавній Греції* початок року припадав на найдовший день у році — 22 червня. А літопис греки вели від олімпійських ігор, які вони проводили на честь легендарного Геракла.

Уперше календар, в якому рік починався з 1 січня, запровадив римський імператор Юлій Цезар.

В *Англії* у стародавні часи Новий рік зустрічали на початку весни — 1 березня.

Зазвичай дарувати новорічні подарунки надійшов до нас із *Стародавнього Рима*. Кажуть, що першими подарунками були гілочки лавра, які були передвісниками щастя в Новому році. «Бажаю тобі щасливого Нового року!» — писали також римляни на новорічних подарунках, іноді додаючи жартівливі вірші, бо Новий рік — веселе свято.

Італійські діти в новорічне свято з нетерпінням чекають фею Бефану. Вона прилітає вночі на чарівній мітлі, відчиняє двері маленьким золотим ключиком і входить у кімнату, де в ліжках спочивають діти. Фея Бефана наповнює подарунками дитячі панчохи, які для цього залишаються біля каміна. Тому, хто погано навчався або був неслухняним, фея Бефана залишає крихту золи або вугілля. Дуже прикро, але сам заробив!

Баббо Натале — італійський Дід Мороз. В Італії вважають, що Новий рік треба починати, звільнившись від усього старого, недоброго. Тому в новорічну ніч прийнято викидати з вікон старі речі, що символізує позбавлення всього негарного, що було в минулому році. Треба бути дуже обережним, ідучи по вулиці, якщо не хочеш, щоб на голову тобі звалився горщик або солом'яний стілець.

Французький Дід Мороз — Пер Ноель — з'являється в новорічну ніч і залишає подарунки в дитячих черевичках.

До *чеських та словацьких* дітей приходить Мікулаш — веселий чоловік, зодягнений у мохнатий кожух та високий капелюх. За плечима він носить величезний короб, з якого дістає різноманітні подарунки.

У *Швеції* діти чекають Королеву Світла — Лючію. Вона зодягнена в білу сукню, на голівці — корона із запаленими свічками. Лючія приносить подарунки дітям та свійським тваринам. Діти отримують іграшки, кішка — вершки, собака — цукрову кісточку, ослик — моркву.

Санта Клаус — *англійський та американський* Дід Мороз. У новорічні дні в театрах для дітей демонструються вистави на сюжети старовинних англійських казок. На вулицях починається святковий карнавал, в якому беруть участь казкові персонажі: Хобі, Хоре, Шалтай-Болтай, Панч та інші. Саме в Англії виник звичай обмінюватись святковими новорічними листівками. Перша така листівка була виготовлена та надрукована в Лондоні у 1843 році.

У *Німеччині* Санта Клауса привозить ослик. Перед сном діти залишають на столі тарілку для подарунків, які їм приносить Санта Клаус, а в черевички кладуть сіно — гостинець для ослика.

У *Румунії* запікають у новорічний пиріг різні кумедні дрібниці — перчинки, монетки, намистинки, каблучки тощо. Той, хто знайде такий сюрприз, може розраховувати на щастя в новому році.

У новорічну ніч *японські* діти ховають під подушку картинку із зображенням вітрильника, на якому плывуть сім казкових чарівників — сім захисників щастя. Японські діти зустрічають Новий рік у новому одязі. Вони впевнені, що це приносить здоров'я в новому році. Японського Діда Мороза називають Сьогацу-сан — Пан Новий рік у японських домівках стоїть новорічне дерево — мотибана.

Джерело: <http://musart.org.ua/novyj-rik-u-riznyh-krainah.htm>

3. Новорічні прикмети

- ✴ На новорічному столі повинні бути удосталь їжа і напої, тоді весь рік у сім'ї буде достаток.
- ✴ Якщо на Новий рік одягти що-небудь нове, то наступаючий рік буде вдалим.
- ✴ Як Новий рік зустрінеш, так і весь рік проведеш. Хоча останнім часом почали говорити про те, що рік залежить не від однієї ночі, а від цілих дванадцяти днів після Нового року. Кожен день відповідає за певний місяць. Ось, наприклад, хочеш в червні поїхати відпочити, відпочивай, весь день 6 січня.
- ✴ Тому, хто випив чарку перед боєм курантів останнім, в Новому році посміхнеться удача.
- ✴ Якщо Новий рік зустрічати в неприбраному будинку, то весь рік у житті буде бардак. А ось 1 січня постарайтеся не виконувати брудної і важкої роботи, щоб потім не відчувати скруті.
- ✴ Предки вважали, що Новий рік потрібно зустрічати гамірно: співати, кричати, так як на їх думку це відлякує злих духів.
- ✴ При зустрічі Нового року в кишені обов'язково повинні лежати хоч одна монетка. У кого буває порожньо в кишенях у новорічну ніч, той весь рік буває в нужді.
- ✴ Якщо 31 грудня ви чхаєте, то весь рік будете щасливими.
- ✴ Якщо в Новий рік морозно і ясно, то рік обіцяє бути прекрасним.
- ✴ Якщо після настання Нового року першим до хати увійде чоловік, то весь рік проживете в достатку.

- ✴ Якщо 1 січня сонячно, то і перший день літа буде таким же.
- ✴ Не зустрічайте Новий рік у чужих речах, навіть якщо це просто невелика прикраса. В іншому випадку рік буде весь у боргах.
- ✴ 31 грудня та 1 січня нічого ні за яких обставин нікому не давайте в борг (ні грошей, ні речей, ні продуктів). Інакше віддасте все своє гарне і залишиться тільки погане.
- ✴ Щоб доля була милостива до вас, 31 грудня подайте жебракам одяг чи їжу.
- ✴ Перевірте пошту. Отримати 31 грудня лист — хороша прикмета.
- ✴ Якщо на Новий рік вас відвідає непроханий гість, не женіть його, а впустіть і почастуйте його. Це перевірка на жадібність. Як ви обійдетесь з ним, так і рік потім надійде з вами.
- ✴ Якщо 31 грудня зустрінете на своєму шляху собаку, значить, наступного року знайдете хорошого вірного друга.
- ✴ Якщо 31 грудня або 1 січня ви виявите підківку або наступите на гній, то чекайте підвищення по посаді або в зарплаті. А може, знайдете більш оплачувану роботу.
- ✴ Щоб зустріти другу половинку в Новому році, після бою курантів помітіть під столом. А перший шматочок хліба зі столу покладіть під ліжко. І тоді у сні побачите судженого.

- ✱ Не можна працювати 1 січня. Інакше наступний рік буде весь у позовах і праці.
- ✱ Якщо в новорічну ніч на небі багато зірок, значить — рік буде врожайним.
- ✱ Якщо вслухатися в звуки за вікном в новорічну ніч: дзвін церковного дзвону — до важливих подій в сім'ї, нявкання кішки — до нового сусіда, гавкіт собаки — до нового друга (для дівчат — до нареченого), пташині голоси — до гарних новин (для молодих людей — до нареченої).

4. Вірші про зиму

Іван Франко

Сипле, сипле, сипле сніг.
З неба сірої безодні,
Міріадами летять
Ті метелики холодні.

Одностайні, мов жура,
Зимні, мов лихая доля,
Присипають все життя,
Всю красу лугів і поля.

Білий килим забуття,
Одубіння, отупіння
Все покрив, стискає все
До найглибшого коріння.

Сипле, сипле сніг,
Килим важче налягає...
Молодий огонь в душі
Меркне, слабне, погасає.

Олександр Олесь

Снігурі

Звідкіль налетіли
Стоголосим табуном
І розсипалися в полі
Над розсипаним зерном.

Заспівали, задзвеніли,
Мов заграли кобзарі...
Де взялась весела згряя,
Жарогрудні снігурі.

Ось вони на сніг упали
І розквітли, як квітки...
На горах мак рожевий
Так заквітчує грядки.

Нагло враз табун крилатий
Небезпечне щось зачув.
Вгору знявся, й дуб гіллястий
В кущ троянди обернувсь.

Що хвилина — і, як в казці,
Враз осипались квітками
І за вітром над снігами
Полетіли снігурі.

Платон Воронько

Перший сніг

Голуби злетілися біленьки,
Мабуть хтось їм хліба накришив, —
То вночі пройшов сніжок легенький
І усе довкіл запорошив.

Не спурхне сніжок цей голубами,
Як весіннє сонце припече,
Він струмком зів'ється між горбами
І в далеке море утече.

Джерело: http://zabor.zp.ua/Prazdnik/Svadba/NG_stishki_ukr.htm

5. Ключові слова

рік новий